

“ ...

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun “İstinaf yoluna başvurulabilen kararlar” başlıklı 341. maddesi;

(1) İlk derece mahkemelerinin aşağıdaki kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilir:

a) Nihai kararlar.

b) İhtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerinin reddi kararları, karşı tarafın yüzüne karşı verilen ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararları, karşı tarafın yokluğunda verilen ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine verilen kararlar.

(2) Miktar veya değeri üç bin Türk Lirasını geçmeyen malvarlığı davalarına ilişkin kararlar kesindir. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/41 md.) Ancak manevi tazminat davalarında verilen kararlara karşı, miktar veya değere bakılmaksızın istinaf yoluna başvurulabilir.

(3) Alacağın bir kısmının dava edilmiş olması durumunda üç bin Türk Liralık kesinlik sınırı alacağın tamamına göre belirlenir.

(4) Alacağın tamamının dava edilmiş olması durumunda, kararda asıl talebinin kabul edilmeyen bölümü üç bin Türk Lirasını geçmeyen taraf, istinaf yoluna başvuramaz.

(5) İlk derece mahkemelerinin diğer kanunlarda temyiz edilebileceği veya haklarında Yargıtaya başvurulabileceği belirtilmiş olup da bölge adliye mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere ilişkin nihai kararlarına karşı, bölge adliye mahkemelerine başvurulabilir.” hükümlerini içermekte olup kamulaştırma davaları yönünden özel düzenleme olmaması nedeniyle, maddenin mevcut haliyle uygulanmasının kamulaştırma bedelinin dava konusu edildiği davalarda aşağıda belirtilen nedenlerle Anayasaya aykırı sonuçlar doğurduğu kanaatine varılmıştır.

C- ANAYASAYA AYKIRILIK İDDİASI BAKIMINDAN BELİRTİLEN MADDENİN HANGİ ANAYASA MADDESİNE VE HANGİ GEREKÇE İLE AYKIRI OLDUĞUNA DAİR MAHKEMEMİZ GEREKÇESİ;

1- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası;

“MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.”

“MADDE 35.- Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.”

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

“MADDE 36.- (Değişik: 3.10.2001-4709/14 md.) Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz.”

“MADDE 46. madde 1. fıkra- (Değişik: 3.10.2001-4709/18 md.) Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.”

“MADDE 13.- (Değişik: 3.10.2001-4709/2 md.) Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

Hükümlerini içermekte olup, aşağıda açıklanacağı üzere 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun “İstinaf yoluna başvurulabilen kararlar” başlıklı 341. maddesinin “(2) Miktar veya değeri üç bin Türk Lirasını geçmeyen malvarlığı davalarına ilişkin kararlar kesindir.” hükmü anayasanın yukarıda değinilen hükümlerine aykırıdır.

2- 1 Ekim 2011 tarihinde 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) yürürlüğe girmiş, anılan Kanunun 450. maddesiyle de 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ek ve değişiklikleriyle birlikte tümüyle yürürlükten kaldırılmış olup 6100 sayılı Kanundan önce yürürlükte olan 1086 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunda taşınmaz davaları yönünden temyiz kanun yolu sınırlaması olmadığından mülkleri kamulaştırılan taşınmaz malik ve hissedarları hiçbir kısıtlamaya tabi olmaksızın temyiz yoluna başvurabiliyorlardı. Mülga 1086 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 27. maddesi ;

“Mahkemelerden verilen nihai kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabilir.

Davada haklı çıkmış olan taraf da hukuki yararı bulunmak şartıyla, hükmü temyiz edebilir.

Miktar veya değeri bir milyar lirayı geçmeyen taşınır mal ve alacak davalarına ilişkin nihai kararlar kesindir...” hükmünü taşıymaktaydı.

Yürürlükte bulunan 6100 sayılı yasanın 6763 sayılı yasa ile değişik 341/2. maddesine göre ise; miktar ve değeri 2020 yılı için 5.390,00 TL’yi geçmeyen mal varlığı davalarına ilişkin kararlar kesin olup istinaf incelemesi konu edilemez. Bu hükümlerle 2020 yılı için 5.390-TL değerinin altında kalan taşınmazlar da dahil tüm malvarlığı uyuşmazlıklarına kanun yolu kapatılmış olmaktadır.

Öte yandan; 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun önceki hükümleri ile aynı Yasanın 4650 sayılı Kanun ile değişik 14. maddesinin 3. fıkrasındaki “İştirak halinde veya müşterek mülkiyette, paydaşların tek başına dava hakları vardır” hükmü uyarınca zorunlu dava arkadaşlığı bulunmadığından, her bir mirasçıya/paydaşa düşen kamulaştırma bedeli miktarı yönünden kesinlik sınırına bakılmaktadır. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi uygulaması da bu yöndedir.

3- Hukuki sorunun daha açık ortaya konulabilmesi için somut örnekler vermek gerekirse;

Örnek 1: Gerçekte 10.000-TL olan taşınmaz için 5.000 -TL bedel takdir edildi. 6100 sayılı yasanın 341/2. maddesine göre miktar kesin olup; malik istinaf kanun yoluna başvuramaz.

Örnek 2: 1/20 hissedar olunan deden kalma gerçekte 300.000-TL değerinde ki ev için 100.000-TL bedel takdir edildi. 6100 sayılı Yasanın 341/2. maddesine göre her bir hissedara düşen miktar kesin olup; hissedarlar/paylı malikler istinaf kanun yoluna başvuramaz.

Örnek 3: Paylı mülkiyete tabi taşınmazda üç hissedardan ikisi 1/5 paya, diğeri 3/5 paya sahiptir. Gerçekte 20.000-TL değerinde ki taşınmaz için 15.000-TL bedel takdir edildi. 6100 sayılı yasanın 341/2. maddesine göre 3/5 paya sahip paylı malik istinaf yoluna başvurabilirken diğeri paylı malikler başvuramaz. Payı kesinlik sınırının üzerinde olan paylı malik istinaf sonucunda muhtemel değer artışından yararlanabilirken, kesinlik sınırının altında pay sahipleri değer artışından yararlanamazlar.

Belirtilen tüm bu örnek olaylarda ilk derece mahkemesi tarafından taşınmazına “gerçek karşılığında” düşük değer takdir edilen hak sahibinin kanun yoluna başvuru hakkı bulunmamakta, muhtemel hukuka aykırı hükümler kanun yolu denetiminin dışında kalmaktadır.

4- Mülkiyet hakkı, uluslararası sözleşmeler ve anayasal hükümlerle güvence altına alınmış olup, bir temel hak olarak mülkiyet hakkının özüne dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkını sınırlayan yasal düzenlemelerde Anayasa'nın 13. maddesinin açık hükmü karşısında ölçülülük ilkesi dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda özellikle taşınmaz mülkiyet hakkının sınırlandırıldığı tüm idari ve yargısal kararlar hukuk devleti ilkesinin bir gereği ve anayasaya uygun olarak kanun yolu denetimine tabi olmalıdır. Hal bu ki; 6100 sayılı yasanın 6763 sayılı yasa ile değişik 341/2. maddesi; 2020 yılı için 5.390,00 TL'yi geçmeyen mal varlığı davalarına ilişkin kararlar şeklinde oldukça geniş bir kavram olan “mal varlığı” tabirini kullanarak 1086 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun aksine taşınmaz mülkiyetine ilişkin kararlarda kanun yolu için sınırlama öngörmüştür.

Yine Anayasa'nın 13. maddesinin açık hükmü karşısında temel hakların özüne dokunmak mümkün değildir. Taşınmaz malikinin taşınmazın “gerçek karşılığına” yönelik itiraz haklarının elinden alındığı bir hukuk düzeninde mülkiyet hakkının özüne dokunulması da kaçınılmazdır. Kamu yararına dayanan kamulaştırma işleminde taşınmazın “gerçek” karşılığının ödenmesi halinde mülkiyet hakkı paraya çevrilmek suretiyle korunmuş olacağından, ancak bu durumda “öze dokunma” bir “sınırlama” niteliğine dönüşmüş olacaktır. Bu durumun doğal sonucu olarak, taşınmazın gerçek karşılığının adil bir şekilde tespit edilebilmesi için taşınmaz malikinin hatalı olduğuna inandığı ilk derece mahkemesi kararına karşı kanun yoluna başvuru hakkının tanınması gerekir.

5- Hakkaniyete uygun yargılanma, doğru yargılanma terimleriyle de ifade edilebilecek adil yargılanma; “demokratik bir toplumda, hukukun üstünlüğü prensibine dayalı olarak, adaletin gerçekleşmesini güvence altına almayı amaçlar” (Leanza&Pridal, 2014:7).

Türkiye Hukukunun bir parçası haline gelmiş AİHS'e göre: Yasayla kurulmuş tarafsız ve bağımsız mahkemelerde yargılanma hakkı, mahkemeye erişim hakkı, hakkaniyete uygun

yargılanma hakkı, yargılamaya etkili katılım ve duruşmada hazır bulunma hakkı, davanın aleni olması ve hükmün aleni duruşmada verilmesi, makul sürede yargılanma hakkı, hukuki belirlilik, masumiyet karinesi, bizzat savunma veya müdafinin yardımından yararlanma hakkı, ücretsiz tercüman hakkı, tanık sorgulama hakkı gibi birçok hak, adil yargılanma hakkı kapsamındadır.

Adil yargılanma hakkı bakımından sorgulanan şey varılan sonuçtan çok, yargılama sürecidir. Diğer bir deyişle, “içerik olarak adil bir karar verilip verilmediği değil, adil bir karar verilebilmesi için gerekli koşulların sağlanıp sağlanmadığı” önem kazanmaktadır (İnceoğlu, 2018:1). Adil yargılanma hakkı bütün yargılama sürecine ilişkindir, bu hakkın içerdiği güvenceler ilk derece yargılaması kadar istinaf ve temyiz aşamaları için de geçerlidir (İnceoğlu, 2018:2).

Bu açıklamalar ışığında taşınmazının kamulaştırma bedeline ilişkin hükmün tek dereceli yargı kararıyla belirlenip kesinleşmesi, ilk derece mahkemesi kararına karşı hak sahibi bireyin istinaf kanun yoluna başvuru hakkının bulunmayışı adil yargılanma hakkına ve yargılamaya etkili katılım ilkelerine aykırıdır.

Anayasanın 152. maddesinin birinci fıkrası ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 40. maddesi uyarınca, bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda tarafların bu konudaki iddia ve savunmalarını ve kendisini bu kanyaya götüren görüşünü açıklayan kararı ile Anayasa Mahkemesine başvurması öngörüldüğünden, sonuç olarak aşağıda yazılı olduğu şekilde karar verilmesi gerekmiştir.

SONUÇ : Yukarıda belirtilen nedenlerle; 6100 sayılı Hukuk Huhakemeleri Kanununun “İstinaf yoluna başvurulabilen kararlar” başlıklı 341. maddesinin “(2) Miktar veya değeri üç bin Türk Lirasını geçmeyen malvarlığı davalarına ilişkin kararlar kesindir.” hükmünün kamulaştırma bedeline ilişkin davalarda taşınmaz maliki olan davanın tarafları bakımından uygulanmasının;

1- Anayasanın 2, 13, 35, 36. ve 46 maddelerine aykırı olduğu kanaatine varıldığından, anılan düzenlemelerin iptali istemiyle İtiraz Yoluyla Anayasa Mahkemesine Başvurulmasına,

2- Dava dosyasının onaylı bir örneği ile iş bu kararın aslının Anayasa Mahkemesine Gönderilmesine,

3- Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar 5 Ay Süreyle Davanın Geri Bırakılmasına,

4- Bu süre içerisinde Anayasa Mahkemesince bir karar verilmemesi halinde, mevcut mevzuat hükümleri ile dosyadaki bilgi ve belgelere göre davanın görülmesine,

karar verildi.”